

“Management of the development of the accounting and tax accounting system for forward and futures contracts”

AUTHORS	Vlada Karpova http://orcid.org/0000-0003-3712-0391 ResearcherID: http://www.researcherid.com/rid/V-2569-2017 Tetjana Serikova Viktoriiia Tyschenko http://orcid.org/0000-0001-5924-2061
ARTICLE INFO	Vlada Karpova, Tetjana Serikova and Viktoriiia Tyschenko (2019). Management of the development of the accounting and tax accounting system for forward and futures contracts. <i>Development Management</i> , 17(2), 17-25. doi: 10.21511/dm.17(2).2019.03
DOI	http://dx.doi.org/10.21511/dm.17(2).2019.03
RELEASED ON	Wednesday, 07 August 2019
RECEIVED ON	Wednesday, 23 January 2019
ACCEPTED ON	Wednesday, 10 April 2019
LICENSE	 This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
JOURNAL	"Development Management"
ISSN PRINT	2413-9610
ISSN ONLINE	2663-2365
PUBLISHER	LLC “Consulting Publishing Company “Business Perspectives”
FOUNDER	Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

NUMBER OF REFERENCES

15

NUMBER OF FIGURES

4

NUMBER OF TABLES

3

© The author(s) 2024. This publication is an open access article.

BUSINESS PERSPECTIVES

Publisher

LLC "CPC "Business Perspectives"
Hryhorii Skovoroda lane, 10,
Sumy, 40022, Ukraine
www.businessperspectives.org

S. KUZNETS KHNUe

Founder

Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics, Nauky
avenue, 9-A, Kharkiv, 61166,
Ukraine
<http://www.hneu.edu.ua/>

Received on: 23rd of
January, 2019

Accepted on: 10th of
April, 2019

© Vlada Karpova, Tetjana Serikova,
Viktoriiia Tyschenko, 2019

Vlada Karpova, Ph.D. in
Economics, Associate Professor
of the Department of the Custom
Business and Taxation, Simon
Kuznets Kharkiv National
University of Economics, Ukraine

Tetjana Serikova, Ph.D. in
Economics, Associate Professor
of the Department of Accounting
and Business Consulting, Simon
Kuznets Kharkiv National
University of Economics, Ukraine

Viktoriiia Tyschenko, Doctor of
Science in Economics, The head
of the Department of Custom and
Taxation, Simon Kuznets Kharkiv
National University of Economics,
Ukraine

This is an Open Access article,
distributed under the terms of the
[Creative Commons Attribution 4.0
International license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits
unrestricted re-use, distribution,
and reproduction in any medium,
provided the original work is
properly cited.

Vlada Karpova (Ukraine), Tetjana Serikova (Ukraine),
Viktoriiia Tyschenko (Ukraine)

MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF THE ACCOUNTING AND TAX ACCOUNTING SYSTEM FOR FORWARD AND FUTURES CONTRACTS

Abstract

In the modern conditions of economic development management in Ukraine, forward and futures contracts allow for reducing risks of price fluctuations that are necessary for economic entities under growing inflation. The number of concluded deals with futures is constantly decreasing, which is influenced by the lack of legal regulation of the taxation of derivatives transactions in Ukraine. Therefore, the purpose of the study is to determine the directions of development of the tax and accounting system for forward and futures contracts. The subject of the study is the methodical provision of tax and accounting for forward and futures contracts. The theoretical and methodological basis of the research is the position of modern economic theory, legislative, normative and instructional documents on taxation. According to the results of the study, accounting and tax accounting for forward and futures contracts is included in the enterprise accounting system. The management of this system is carried out through the improvement of regulations that regulate at the legislative level the tax and accounting of forward and futures contracts. The authors found that at present, in Ukraine, the procedure for accounting for forward and futures contracts is not clearly regulated at the legal level in Ukraine. The analysis showed that the national accounting provisions (standards) contain insufficient information regarding the disclosure of such transactions in the entity's accounting records. In order to solve these problems, an original systematization of accounting rules for forward and futures contracts based on international financial reporting standards is proposed. The systematization of regulatory accounting rules can be used in the development of methodological recommendations that regulate the accounting of forward and futures contracts in Ukraine. This will solve the problems that exist at this time in managing the development of accounting and tax accounting for forward and futures contracts.

Keywords

forward contracts, futures contracts, derivatives, taxation,
accounting, tax accounting

JEL Classification

E62, G13, G23, H21, H26, K34, M41

В.В. Карпова (Україна), **Т.М. Серікова** (Україна),
В.Ф. Тищенко (Україна)

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ФОРВАРДНИХ І Ф'ЮЧЕРСНИХ КОНТРАКТІВ

Анотація

В сучасних умовах управління економічним розвитком України форвардні та ф'ючерсні контракти дозволяють знизити ризики коливання цін, що необхідно суб'єктам господарювання в умовах зростаючої інфляції. Кількість укладених угод з ф'ючерсами в останній час постійно знижується, на що впливає недостатність правового регулювання оподаткування операцій з деривативами в Україні. Тому метою дослідження обрано визначення напрямів розвитку системи податкового та бухгалтерського обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів. Предметом дослідження є методичне забезпечення податкового та бухгалтерського обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів. Теоретичною та методологічною основою дослідження виступають положення сучасної економічної теорії, законодавчі, нормативні та інструктивні документи з питань оподаткування. За результатами проведеного дослідження визначено, що бухгалтерський та податковий облік форвардних і ф'ючерсних контрактів входить в систему

обліку підприємства. Управління цією системою здійснюється шляхом удосконалення нормативних актів, які регулюють на законодавчому рівні податковий та бухгалтерський облік форвардних і ф'ючерсних контрактів. Авторами виявлено, що наразі в Україні на правовому рівні чітко не врегульовано порядок бухгалтерського обліку форвардних та ф'ючерсних контрактів. Аналіз показав, що національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку містять недостатню інформацію стосовно відображення таких операцій в обліку суб'єкта господарювання. З метою вирішення цих проблем автори запропонували оригінальну систематизацію правил бухгалтерського обліку операцій з форвардними і ф'ючерсними контрактами на основі міжнародних стандартів фінансової звітності. Здійснена систематизація нормативних правил бухгалтерського обліку може бути використана при розробці методичних рекомендацій, які регламентують бухгалтерський облік форвардних та ф'ючерсних контрактів в Україні. Це дозволить вирішити існуючі на сей час проблеми управління розвитком системи бухгалтерського та податкового обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів.

Ключові слова форвардні контракти, ф'ючерсні контракти, деривативи, оподаткування, бухгалтерський облік, податковий облік

Класифікація JEL E62, G13, G23, H21, H26, K34, M41

ВСТУП

На сучасному етапі управління економічним розвитком України є важливим досягнення збільшення обсягів операцій з похідними інструментами, в тому числі форвардними та ф'ючерсними контрактами. Такі інструменти дозволяють знизити ризики коливання цін, що в умовах зростаючої інфляції для суб'єктів господарювання вкрай необхідно. За новими правилами регулювання валютного ринку дозволяється укладення валютних форвардів для хеджування експортно-імпортних та боргових операцій [5]. Отже за прогнозами це призведе до збільшення обсягів операцій за укладеними форвардними контрактами. Проте аналіз статистичних даних свідчить про те, що наразі похідні інструменти використовує обмежене коло суб'єктів господарювання і до того ж кількість таких операцій має тенденцію до зниження. Одним із важелів, які впливають на негативну динаміку, є недостатність правового регулювання податкового та бухгалтерського обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів. Зокрема, на законодавчому рівні не враховано, що бухгалтерський та податковий облік форвардних і ф'ючерсних контрактів є складовими спільної системи обліку підприємства. Тому важливо визначити напрямки розвитку управління цією системою.

1. ЛІТЕРАТУРНИЙ ОГЛЯД

Питаннями обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів в Україні займалися багато науковців, зокрема, Здреник та Ярошук [15], Супрович [6]. До того ж слід відзначити, що бухгалтерський облік в Україні може здійснюватися з використанням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності. Тому при розгляді проблем бухгалтерського обліку слід проаналізувати розробки й закордонних фахівців в цій сфері [1; 3; 14]. Літературний огляд свідчить про те, що вказані автори здійснювали аналіз різних аспектів податкового та бухгалтерського обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів. Проте, як справедливо відзначає Супрович [6], низка питань щодо методики і організації обліку операцій з деривативами потребує подальшого наукового опрацювання та закріплення на державному рівні у нормативно-правових актах.

Наразі відсутні розробки в сфері дослідження напрямків розвитку управління податковим та бухгалтерським обліком форвардних і ф'ючерсних контрактів саме як складових спільної системи обліку підприємства. А це має важливе значення, оскільки для досягнення ефективних результатів діяльності як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки України в цілому, слід визначити напрямки розвитку управління складовими цієї системи.

2. МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета полягає в визначенні напрямів розвитку системи податкового та бухгалтерського обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів як складових спільної системи обліку підприємства.

3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

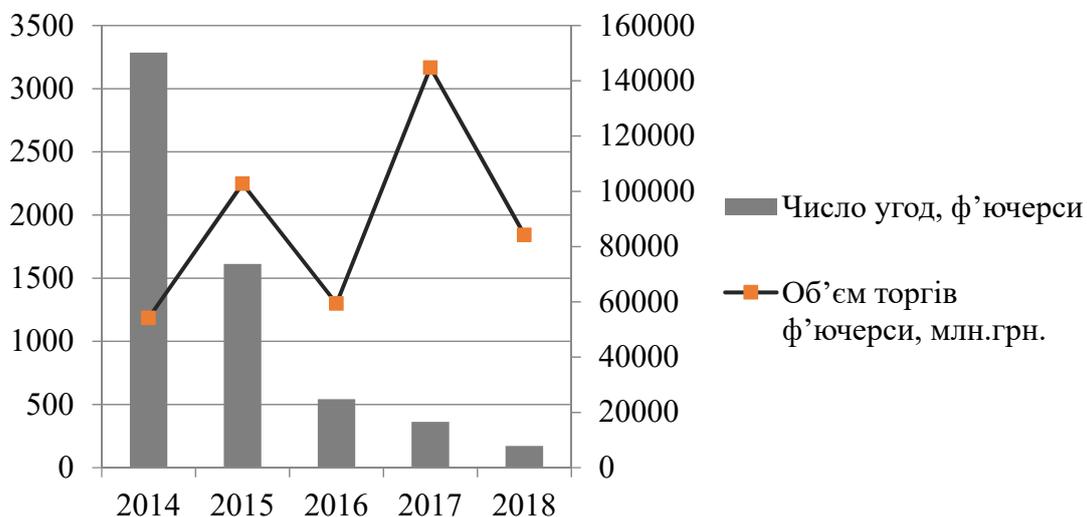
Теоретичною та методологічною основою дослідження виступають положення сучасної економічної теорії, законодавчі, нормативні та інструктивні документи з питань оподаткування, наукові праці вітчизняних і закордонних вчених.

У процесі дослідження використовувалися різні методи, зокрема: методи статистичного дослідження – для проведення аналізу динаміки використання ф'ючерсних контрактів в Україні; системний підхід – при розробці рекомендацій щодо визначення напрямків розвитку системи податкового та бухгалтерського обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів як складових спільної системи обліку підприємства.

Результати. В Україні торгівля ф'ючерсними контрактами (ф'ючерсами) здійснюється на біржах. Найбільш відомою серед них є “Українська біржа”, на якій торгівля ф'ючерсами почалася у травні 2010 року. За результатами проведеного дослідження було виявлено, що динаміка укладення угод з ф'ючерсами має тенденцію до спаду. Між тим незважаючи на суттєве зниження числа угод з ф'ючерсами за 2014–2018 рр., в вартісному значенні динаміка спаду за даними дослідження мала не таке різке вираження (Рисунок 1).

Наведене свідчить про те, що вартість окремих укладених угод з ф'ючерсами за 2014-2018 рр. поступово збільшується, отже є резерв щодо зростання об'єму торгів ф'ючерсами. Як зазначають фахівці, на зниження тенденції торгів ф'ючерсами вплинула серед іншого недостатність правового регулювання оподаткування операцій з деривативами в Україні.

Наразі визначення форвардних і ф'ючерсних контрактів в Україні наведено в Податковому кодексі України [8] (далі – ПКУ). Відповідно до цього визначення характеристика форвардних та ф'ючерсних контрактів полягає в такому (Таблиця 1).

Рисунок 1. Динаміка об'єму торгів та угод ф'ючерсами, укладеними на “Українській біржі” за 2014-2018 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними “Української біржі”.

Таблиця 1. Характеристика форвардних та ф'ючерсних контрактів

Критерій	Ф'ючерсний контракт (ф'ючерс)	Форвардний контракт
Визначення	Ф'ючерсний контракт (ф'ючерс) – це стандартизований строковий контракт, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установленний строк передати базовий актив у власність покупця на визначених специфікацією умовах, а покупець зобов'язується прийняти базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену сторонами контракту на дату його укладення.	До форвардного контракту відноситься не стандартизований, а простий цивільно–правовий договір. За таким договором продавець зобов'язується у майбутньому в установленний строк передати базовий актив у власність покупця на визначених умовах. В свою чергу покупець зобов'язаний прийняти в установленний строк базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену таким договором.
Способи виконання	1) постачанням базового активу та його оплати коштами; 2) проведенням між сторонами контракту грошових розрахунків без постачання базового активу	

Щодо форвардів слід зазначити, що вказане в пп. 14.1.45.3 ПКУ [8] визначення терміну «форвардний контракт» з 01.01.2019 р. уточнено. Це коригування було пов'язане з тим, що форвардні контракти укладаються поза біржою і не є стандартизованими. В той же час за визначенням, яке містилось до 01.01.2019 р. в пп. 14.1.45.3 ПКУ [8] форвардні контракти були віднесені до стандартизованого цивільно–правового договору. В новому формулюванні цю некоректність було виправлено.

Управління розвитком системи бухгалтерського та податкового обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів залежить від законодавчих актів, які регламентують питання такого обліку. Це обумовлене тим, що вплив на об'єкт управління, яким виступає система обліку підприємства, суб'єкт управління (відділ бухгалтерського та податкового обліку) здійснює через застосування відповідних норм законодавчих актів.

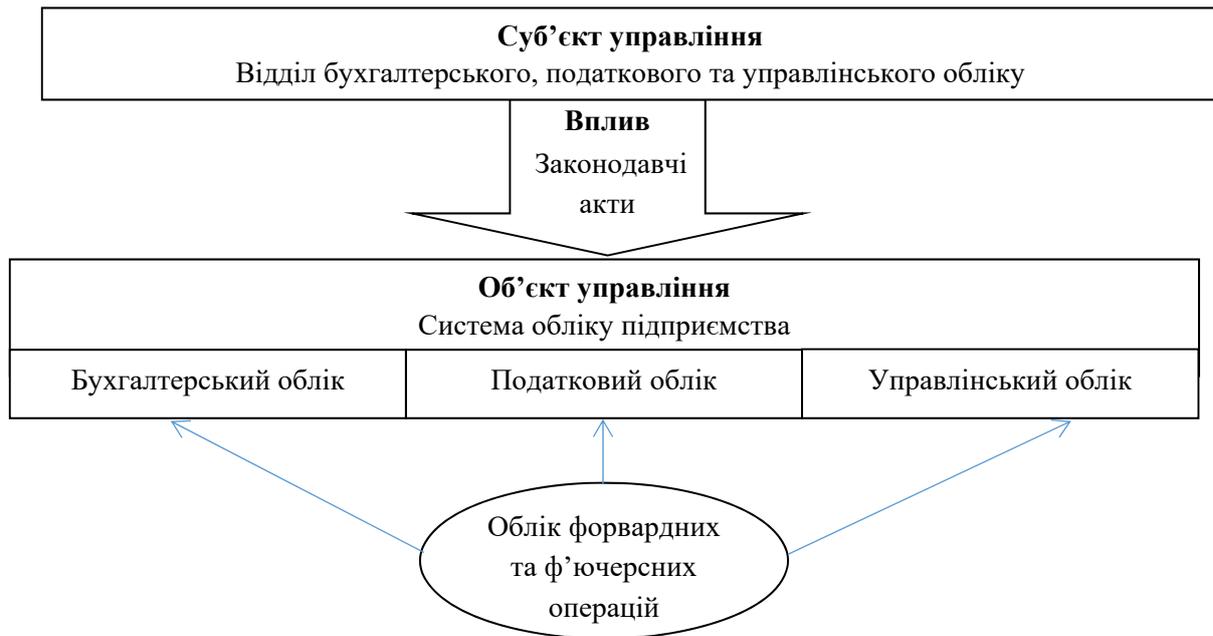
Слід зазначити, що бухгалтерський та податковий облік форвардних і ф'ючерсних контрактів є складовими спільної системи обліку підприємства. Бухгалтерський та податковий облік форвардних і ф'ючерсних контрактів відповідають критеріям системності, оскільки вони є взаємозалежними та взаємозв'язаними і поведінка (результати) кожного з них впливає на фінансові результати підприємства. Тобто можна дійти висновку, що бухгалтерський, податковий та управлінський облік форвардних і ф'ючерсних контрактів є складовими відповідної системи бухгалтерського, податкового та управлінського обліку підприємства.

Всі наведені складові є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Управління системою обліку підприємства здійснює підрозділ, який виконує відповідні функції на підприємстві, зокрема, відділ бухгалтерського та податкового обліку (Рисунок 2).

Як представлено на Рисунку 2, суб'єкт управління (відділ бухгалтерського, податкового та управлінського обліку) шляхом застосування відповідних законодавчих актів здійснює вплив на об'єкт управління – систему обліку підприємства. До складу такої системи входить бухгалтерський облік, податковий облік та управлінський облік. У свою чергу облік форвардних та ф'ючерсних операцій є складовою бухгалтерського, податкового та управлінського обліку.

На підставі цього можна дійти висновку, що управління розвитком системи бухгалтерського та податкового обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів здійснюється шляхом удосконалення законодавчих актів, які регламентують питання такого обліку. Тому слід розглянути ключові проблеми, які виникають в правовому регулюванні обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів і запропонувати напрямки їх вирішення.

Зазначимо також, що в Україні форвардні контракти використовуються з метою оптимізації оподаткування [2]. При цьому схеми оптимізації оподаткування ґрунтуються на тому, що бухгалтерський облік операцій з деривативами в Україні чітко не визначений. Така ситуація призводить до втрат бюджету, до якого не надходять суттєві суми податкових платежів. Отже, є нагальна необхідність в з'ясуванні проблем, пов'язаних з оподаткуванням форвардних та ф'ючерсних контрактів.

Рисунок 2. Схема управління системою обліку підприємства, складовою якої є облік форвардних та ф'ючерсних операцій

Згідно з нормами Податкового кодексу України [8] оподаткування операцій за форвардними та ф'ючерсними контрактами в Україні повністю залежить від бухгалтерського обліку. При розгляді проблем бухгалтерського обліку зазначених операцій слід врахувати, що суб'єкти господарювання в Україні можуть вести такий облік за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО), або за міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ).

Відповідно до законодавства [13] в обов'язковому порядку застосовують МСФЗ такі суб'єкти господарювання (Таблиця 2).

Таблиця 2. Суб'єкти господарювання, які зобов'язані скласти фінансову звітність за МСФЗ

Суб'єкти, які зобов'язані скласти фінансову звітність за МСФЗ	Дата переходу на складання звітності за МСФЗ
Публічні акціонерні товариства, банки, страховики	з 01.01.2012 р.
Підприємства, які здійснюють господарську діяльність за такими видами: – надання фінансових послуг, крім страхування і пенсійного забезпечення (розділ 64 КВЕД ДК 009:2010), за винятком діяльності по управлінню активами (група 64.3 КВЕД ДК 009:2010); – недержавне пенсійне забезпечення (група 65.3 КВЕД ДК 009:2010)	з 01.01.2013 р.
Підприємства, які здійснюють допоміжну діяльність в сферах фінансових послуг і страхування (розділ 66 КВЕД ДК 009:2010)	з 01.01.2014 р.
Підприємства, які здійснюють діяльність по управлінню активами (група 64.3 КВЕД ДК 009:2010)	з 01.01.2015 р.
Кредитні спілки	з 01.01.2015 р.
Підприємства, що становлять суспільний інтерес	з 01.01.2018 р.
Суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях	з 01.01.2018 р.

Інші суб'єкти господарювання можуть застосовувати МСФЗ в добровільному порядку [13]. Однак необхідно відзначити, що наразі в Україні набирають розповсюдження «постачальні» форвардні та ф'ючерсні контракти, які не відносяться до фінансових інструментів. Порядок бухгалтерського обліку з цими інструментами не зазначений в жодному П(С)БО. На сей час в Україні є тільки Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України [4]. Проте це документ регламентує правила обліку тільки для банківських установ. Тому суб'єктам господарювання на практиці доводиться спірні питання обліку розглядати на підставі МСФЗ.

Особливості обліку форвардних та ф'ючерсних контрактів на даний час регламентують МСФЗ 9 [10], МСБО 32 [9] та МСФЗ 7 [11]. До 01.01.2018 р. застосовувався також МСБО 39 [12]. Однак слід зазначити, що в системі міжнародних стандартів фінансової звітності викладено тільки окремі принципи бухгалтерського обліку операцій з форвардними і ф'ючерсними контрактами. До того ж ці принципи не систематизовано і наведено в різних параграфах окремих МСФЗ. Це не дозволяє коректно регулювати бухгалтерський облік таких операцій. Отже, доцільно систематизувати правила бухгалтерського обліку операцій з форвардними і ф'ючерсними контрактами, які наведено в різних міжнародних стандартах бухгалтерського обліку. Зазначене дозволить впорядкувати існуючу систему бухгалтерського обліку таких операцій в Україні, на якому наразі ґрунтується і податковий облік. На підставі такої систематизації можливо розробити окремий нормативний документ, регулюючий порядок податкового обліку похідних інструментів для суб'єктів господарювання.

Порядок обліку таких інструментів залежить від багатьох чинників. Ф'ючерсні та форвардні контракти віднесені до типових прикладів похідних інструментів [10]. Слід врахувати, що не всі форвардні та ф'ючерсні контракти підпадають під дію МСФЗ 9 [10]. Так, якщо за основним договором буде поставлятися базовий нефінансовий актив, слід визначити, з якою метою укладається відповідний контракт. В Україні стосовно ф'ючерсів для продажу на біржі донедавна були розповсюджені тільки розрахункові контракти, за якими не передбачається поставка базового активу (вони укладаються для спекуляцій на ринку). Наразі на біржі укладаються і поставочні ф'ючерси, зокрема, на постачання зернових. Але й такі контракти можна придбати або для спекуляцій (для подальшого продажу самого контракту, або базового активу), або для використання базового активу у власній діяльності.

Форвардні контракти в Україні здебільшого укладаються з метою постачання базового активу, але в деяких сферах (зокрема, у будівництві) вони «продаються» певним структурам, на яких «осідає» прибуток, що підлягає оподаткуванню на пільгових умовах, наприклад, у компаній по управлінню активами [2].

Похідні інструменти можуть відноситися до фінансових інструментів. У додатку А до МСФЗ 9 [10] міститься визначення похідного інструменту (derivative). До таких інструментів відносять фінансовий інструмент або інший контракт у межах застосування МСФЗ 9 [10], який має всі три такі характеристики (Рисунок 3).

Особливості податкового та бухгалтерського обліку форвардних і ф'ючерсних операцій наведено в Таблиці 3.

Таблиця 3. Особливості податкового та бухгалтерського обліку форвардних і ф'ючерсних операцій

Нормативно-правове забезпечення	Сутність
Податковий облік	
п. 141.2 ПКУ	Особливості оподаткування податком на прибуток операцій з цінними паперами
ч. 3 пп. 141.2.6 ПКУ	Такі відносяться до деривативів. Деривативи не відносяться до цінних паперів, тому окремо зазначено, що положення цього пункту не поширюються на операції з деривативами
пп. 134.1.1 ПКУ	Облік з податку на прибуток по операціям з деривативами ґрунтується на бухгалтерському обліку
Бухгалтерський облік	
П(С)БО 13	Регламентують тільки операції з тими форвардними та ф'ючерсними контрактами, які є фінансовими інструментами
п. 4 П(С)БО 13	Наведено тільки визначення похідного фінансового інструменту
§ К320 МСБО 32	Контракти на купівлю чи продаж нефінансових статей не відповідають визначенню фінансового інструмента
МСФЗ 9	На договори, що були укладені на поставку нефінансового об'єкта не розповсюджуються вимоги
§ 2.4 МСФЗ 9	Дія розповсюджується на деякі договори купівлі або продажу нефінансового об'єкта. Зокрема, за такими договорами розрахунки можуть бути здійснені шляхом: 1) заліку зустрічних вимог на нетто-основі грошовими коштами або іншим фінансовим інструментом; 2) обміну фінансовими інструментами так, ніби такі договори є фінансовими інструментами.
§ 2.6 МСФЗ 9	Наведено приклади здійснення зазначених розрахунків
§ Б4.1.29 та § Б4.1.30 МСФЗ 9	Описано процедуру аналізу договорів, які суб'єкт господарювання, призначає як такі, що оцінюються за справедливою вартістю. Таке призначення можливо зробити, якщо воно усуває або значно зменшує невідповідність у визнанні, яка б спостерігалася у випадку невизнання договору таким, що регламентується МСФЗ 9

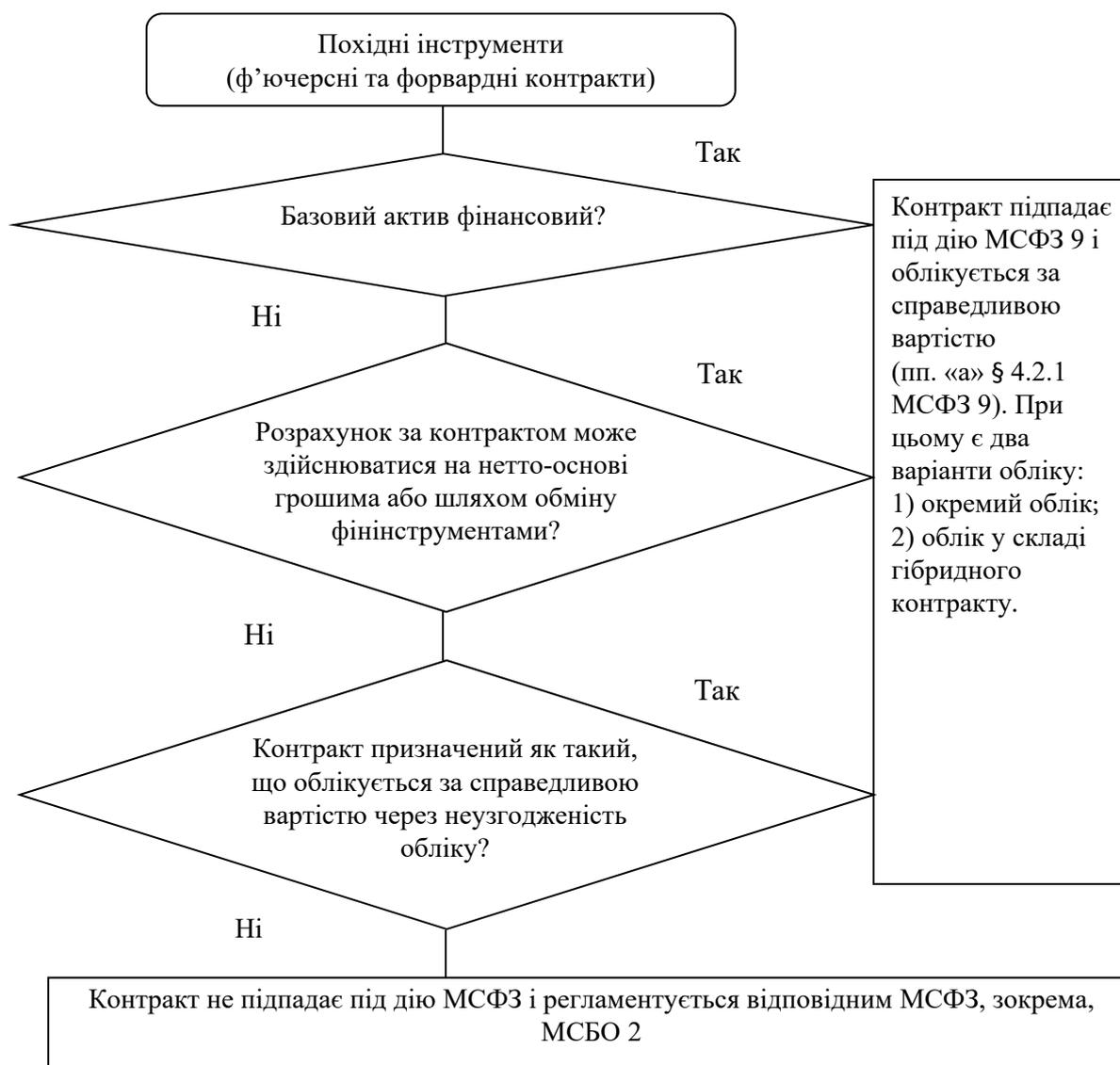

Рисунок 3. Характеристики похідного інструменту за МСФЗ 9

З врахуванням представлених в Таблиці 3 особливостей податкового та бухгалтерського обліку форвардних і ф'ючерсних операцій, авторами запропоновано таку схему систематизованого бухгалтерського обліку ф'ючерсних та форвардних контрактів за МСФЗ (Рисунок 4).

За наведеною на Рисунку 4 схемою аналіз здійснюється в такому порядку. Насамперед, визначається, чи є базовий актив фінансовим. Якщо ця умова виконується, відразу можна зробити висновок, що контракт підпадає під дію МСФЗ 9 і відображається в обліку за справедливою вартістю.

В ситуації, коли базовий актив є нефінансовим, слід з'ясувати, чи може розрахунок за контрактом здійснюватися на нетто-основі грошима або шляхом обміну фінансовими інструментами. Якщо за умовами контакту таке можливо, контракт підпадає під дію МСФЗ 9 і відображається в обліку за справедливою вартістю. Коли ця умова не виконується, з'ясовується, чи контракт призначений як такий, що відображається в обліку за справедливою вартістю через неузгодженість обліку. За наявності позитивної відповіді облік контракту ведуть за справедливою вартістю згідно з МСФЗ 9. В протилежному випадку контракт не підпадає під дію МСФЗ і регламентується відповідним МСФЗ, зокрема, МСБО 2.

Рисунок 4. Схема систематизованого бухгалтерського обліку ф'ючерсних та форвардних контрактів за МСФЗ

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження визначено, що бухгалтерський та податковий облік форвардних і ф'ючерсних контрактів входить в систему обліку підприємства. Податковий облік ґрунтується на бухгалтерському обліку та ці види обліку є складовими системи обліку підприємства. Управління цією системою здійснюється шляхом удосконалення нормативних актів, які регулюють на законодавчому рівні податковий та бухгалтерський облік форвардних і ф'ючерсних контрактів.

Проаналізовано сучасний стан правового регулювання бухгалтерського та податкового обліку форвардних і ф'ючерсних контрактів. На підставі проведеного дослідження авторами виявлено, що наразі в Україні на правовому рівні недостатньо врегульовано порядок бухгалтерського обліку форвардних та ф'ючерсних контрактів. Податковий облік форвардних та ф'ючерсних контрактів в Україні базується на

нормах бухгалтерському обліку. Аналіз показав, що національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку містять недостатню інформацію стосовно відображення таких операцій в обліку суб'єкта господарювання. Оскільки національні стандарти бухгалтерського обліку не містять вичерпних норм щодо обліку операцій з такими активами, доводиться проблемні питання вирішувати на підставі МСФЗ.

В системі міжнародних стандартів фінансової звітності викладено розрізнені норми стосовно визначення принципів бухгалтерського обліку операцій з форвардними і ф'ючерними контрактами, що не дозволяє коректно регулювати бухгалтерський облік таких операцій. Це призводить до негативних явищ і в податковому обліку, який ґрунтується на бухгалтерському обліку.

З метою вирішення виявлених проблем автори здійснили власну розробку – запропонували оригінальну систематизацію правил бухгалтерського обліку операцій з форвардними і ф'ючерними контрактами на основі міжнародних стандартів фінансової звітності. Здійснена систематизація нормативних правил бухгалтерського обліку операцій з форвардними і ф'ючерними контрактами може бути використана при розробці нормативного документа, регламентуючого бухгалтерський облік операцій з форвардних та ф'ючерних контрактів в Україні. Таким документом можуть стати відповідні методичні рекомендації. Це дозволить вирішити існуючі на сей час проблеми управління розвитком системи бухгалтерського та податкового обліку форвардних і ф'ючерних контрактів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Eiaff.com (n.d.). *Accounting principles of derivative instruments*. Retrieved from <http://www.eiaff.com/finance/instrument/derivative.html>
2. Karpova, V. V. (2018). Придбання нерухомості за форвардним контрактом: облік у покупця [Prydbannja neruhomosti za forvardnym kontraktom: oblik u pokupcja]. *Vse pro buhgalterskyj oblik*, 50, 32-35.
3. KPMG (n.d.). *The basics of accounting for derivatives and hedge accounting* (7 p.). Retrieved from <https://www.cmegroup.com/education/files/fincad-hedge-accounting-kpmg-whitepaper.pdf>
4. Natsionalnyi bank Ukrainy (2018). *Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України [Instruktsiia z bukhgalterskoho obliku operatsii z pokhidnyumu finansovumu instrumentamy v bankakh Ukrainy]*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/document/download?docId=84744472>
5. Natsionalnyi bank Ukrainy (2019). *Національний банк затвердив нову систему валютного регулювання та оприлюднив дорожню карту валютної лібералізації [Nacionalnyj bank zatverdyl novu systemu valjutnogo reguljuvannja ta opryljudnyv dorozhnju kartu valjutnoi liberalizacii]*. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=85295172&cat_id=55838
6. Suprovych, G. O. (2014). *Облік та аудит фінансових деривативів [Oblik ta audyt finansovyh deryvatyviv]*. Kyiv: Kyivskij nacionalnyj ekonomichnyj universytet imeni Vadyma Getmana.
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2001). *Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» [Pro zatverdzhennia Polozhennia (standartu) bukhgalterskoho obliku 13 «Finansovi instrumenty»]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>
8. Verkhovna Rada of Ukraine (2011). *Податковий кодекс України [Podatkovyj kodeks Ukrainy]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru>
9. Verkhovna Rada of Ukraine (2012). *Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) «Фінансові інструменти: подання» [Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 32 (MSBO 32) «Finansovi instrumenty: podannia»]*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029
10. Verkhovna Rada of Ukraine (2012). *Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9) [Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 9 (MSFZ 9)]*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2012). *Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 (МСФЗ 7) «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 7 (MSFZ 7) «Finansovi instrumenty: rozkryttia informatsii»]*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007
12. Verkhovna Rada of Ukraine (2013). *Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 39 «Finansovi instrumenty: vyznannia ta otsinka»]*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015
13. Verkhovna Rada of Ukraine (2018). *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Pro buhgalterskyj oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
14. WallStreetMojo (n.d.). *Embedded derivatives. Examples. Accounting. IFRS*. Retrieved from <https://www.wallstreetmojo.com/embedded-derivatives-examples-accounting-ifs>
15. Zdrenyk, V. S., & Jaroshuk, O. V. (2011). *Бухгалтерський облік і контроль операцій з похідними фінансовими інструментами: організація та методика [Bukhgalterskyi oblik i kontrol operatsii z pokhidnyumu finansovumu instrumentamy: orhanizatsiia ta metodyka]* (272 p.). Ternopil: Krok. Retrieved from <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/1695>